

**PAPA
FRANCESCO
MISERICORDIAE
VULTUS**

**BOLLA DI INDIZIONE
DEL GIUBILEO STRAORDINARIO
DELLA MISERICORDIA**

Introduzione di
MONS. RINO FISICHELLA

Франциск
Єпископ Рима
Слуга слуг Божих

**До всіх, хто читатиме цей лист, —
Благодать вам, милосердя і мир!**

1. Ісус Христос є обличчям милосердя Отця. На моє переконання, таємниця християнської віри знаходить у цьому слові свій синтез. Воно стало живим, видимим і осягнуло свою повноту в Ісусі з Назарета. Отець, «багатий милосердям» (пор. Еф 2, 4), коли об'явив Мойсеєві своє ім'я: «Бог милосердний і ласкавий, нескорий на гнів, многомилостивий, вірний» (Вих 34, 6), — вчинив так, що людина могла безперервно пізнавати Його божественну природу в різні способи та в численних моментах історії. У «повноту часів» (пор. Гал 4, 4), коли все було готове згідно з Його планом спасіння, Він зіслав свого Сина, народженого з Діви Марії, аби остаточним чином об'явити нам свою любов. Хто бачить Сина, той бачить і Отця (пор. Йн 14, 9). Ісус із Назарета своїми словами, жестами та цілою своєю особою об'явив нам милосердя Бога.

2. Нам треба невпинно споглядати цю таємницю милосердя. Вона для нас становить джерело радості, потіхи і миру. Вона — умова нашого спасіння. Милосердя: ось слово, яке об'являє Пресвяту Трійцю. Милосердя: це найвищий і остаточний акт, у якому Бог виходить нам назустріч. Милосердя: основоположний закон, що мешкає у серці кожної людини, коли вона щирими очима дивиться на свого брата, якого зустрічає на життєвому шляху. Милосердя: ось шлях, що єднає Бога з людиною, оскільки відкриває серце на надію бути любленим навечно, попри обмеження нашого гріха.

3. Існують моменти, коли нас сильніше закликають вдивлятися в милосердя, щоб ми самі стали плідним знаком діянь Отця. Саме через це я проголосив *Надзвичайний Ювілей Милосердя* як сповнений благодаті час для Церкви, аби зробити свідчення вірних ще сильнішим та дієвішим.

Святий Рік буде розпочатий 8 грудня, в урочистість Непорочного Зачаття Пресвятої Діви Марії. Ця літургійна урочистість показує спосіб, у який Бог діє вже від початків нашої історії. Після гріха Адама і Єви Бог не бажав покинути людство самотнім, полишеним на сили зла. Тому Він у

своєму задумі побажав, аби Марія, свята і непорочна в любові (пор. Еф 1, 4), стала Матір'ю Відкупителя людини. На безмір гріха Бог відповідає повнотою прощення. Милосердя завжди буде більшим за будь-який гріх, і ніхто не може обмежити любові Бога, який прощає. Саме в цю урочистість Непорочного Зачаття я з радістю відчиню Святі Двері. За такої нагоди вони стануть *Брамою Милосердя*, де кожен, хто входить, зможе пізнати любов Бога, який утішає, прощає і дає надію.

Наступної неділі, тобто у III Неділю Адвенту, буде відчинено Святі Двері у катедрі Рима, в базиліці св. Йоана на Латерані, а потім — у Папських базиліках. Також я постановляю, щоб саме у ці неділі в кожній помісній Церкві, у катедрі, яка є Церквою-Матір'ю для всіх вірних, або також у конкатадрах чи в інших храмах особливого значення, було на цілий рік відчинено таку само *Браму Милосердя*. Згідно з рішенням єпископа-ординарія, таку Брामу можна буде відчинити також у санктуаріях, місцях, куди приходять багато паломників, які саме там часто пізнають у серці благодать і знаходять шлях до навернення. Тому кожна помісна Церква буде безпосередньо залучена у переживання цього Святого Року як особливого моменту благодаті та духовної віднови. Ювілей, таким чином, святкуватиметься в Римі, як і в усіх помісних Церквах, як видимий знак єдності всієї Церкви.

4. Я вибрав дату 8 грудня, оскільки вона багата на значення з огляду на сучасну історію Церкви. Я бо відчиню Святі Двері у 50-ту річницю завершення II Ватиканського Собору. Церква відчуває потребу живого спогаду про цю мить, оскільки саме тоді розпочався новий хід її історії. Отці, згромаджені на Соборі, відчували потребу — сильну як істинний повів Святого Духа — говорити про Бога до людей їхнього часу так, щоб бути більше зрозумілими. Після розвалення мурів, які надто довго тримали Церкву в ув'язненні, немов в упривілейованій цитаделі, настав час проголошувати Євангеліє в новий спосіб. Новий етап євангелізації, яка триває споконвічно. Нове залучення для всіх християн, аби з більшим ентузіазмом і переконливістю свідчити про свою віру. Церква відчувала відповідальність за буття у світі живим знаком любові Отця.

У пам'яті зринають промовисті слова, що їх св. Йоан XXIII сказав на відкритті Собору, аби вказати шлях, яким належить рухатися: «Сьогодні, однак, Наречена Христа воліє краще послуговуватися ліками милосердя, аніж суворістю. (...) Католицька Церква прагне бути матір'ю, що любить усіх, матір'ю ласкавою, терпеливою, повною милосердя й доброти щодо синів відлучених, підносячи через цей Вселенський Собор смолоскип

католицької істини». У цьому ж горизонті рухався і блаж. Павло VI, який так висловився на завершення Собору: «Прагнемо насамперед звернути увагу на те, що релігією нашого Собору була насамперед любов; (...) Біблійна історія про самарянина стала парадигмою духовності Собору. (...) Струмись любові й прославлення вилився з Собору на сучасний людський світ. Загалом беручи, відкинуто те, що насправді було помилковим; оскільки це вимагає любові не менше, ніж правди; але для людей залишились тільки виклик, повага і любов. Замість гнітючих діагнозів — обнадійливі ліки; замість зловорожих віщувань, ми вислали від Собору до нинішнього світу послання, сповнене довіри: його цінності не тільки було вшановано, але їм було віддано честь, його зусилля підтримано, його наміри очищено і поблагословлено. (...) І ще іншу річ ми повинні зауважити: все це доктринальне багатство звернене в одному напрямку: служити людині. Людині, можемо так сказати, в будь-якому її становищі, в кожній хворобі та в кожній потребі».

З почуттям вдячності за те, що Церква отримала, і з відповідальністю за завдання, яке на нас чекає, увійдімо в Святі Двері, маючи повноту уповання, що нас супроводжує міць Воскреслого Господа, який неустанно підтримує наше паломництво. Святий Дух, який керує кроками вірних, аби співпрацювали у ділі спасіння, звершеному Христом, нехай буде провідником і підтримкою Божого народу, допомагаючи йому споглядати обличчя милосердя.

5. Ювілейний Рік завершиться в літургійну урочистість Ісуса Христа, Царя Всесвіту, 20 листопада 2016 року. Цього дня, замикаючи Святі Двері, ми скеруємо наші думки із вдячністю та подякою до Пресвятої Трійці, за те, що вділила нам цей спільний час благодаті. Ввірмо Христу Господу життя Церкви, усього людства й величезного космосу, просячи вилити Його милосердя, як вранішню росу, аби стала плідною історія, яку ми маємо творити у найближчому майбутньому, з залученням усіх. О, як же я прагну, аби прийдешні роки були позначені милосердям так, щоб ми вийшли назустріч кожній людині, несучи доброту й ніжність Бога! До всіх — як віруючих, так і тих, хто далеко, — нехай дістанеться бальзам милосердя як знак Божого Царства, що вже присутнє посеред нас.

6. «Для Бога характерне застосування милосердя, і в цьому найчіткіше виражається Його всемогутність». Слова св. Томи Аквінського показують, що милосердя Бога не становить ознаки слабкості, а є проявом Божої всемогутності. Тому-то літургія в одній зі своїх найстарших Колект наводить такі слова молитви: «Боже, Ти через прощення й милість

найповніше виявляєш свою всемогутність». Бог завжди буде в людській історії як Той, хто присутній, близький, провіденційний, святий і милосердний.

«Терпеливий і милосердний» — це подвійне визначення ми часто зустрічаємо у Старому Завіті як опис натури Бога. То Його буття милосердним знаходить своє підтвердження у різноманітних ділах історії спасіння, де доброта Бога долає прагнення покарати і знищити. Псалми в особливий спосіб показують цю велич Божественного діяння: «Він прощає усі твої провини, зціляє всі твої недуги. Він визволяє твоє життя від ями, вінчає тебе ласкою та милосердям» (Пс 103, 3-4). Ще виразнішим чином подальший Псалом перелічує конкретні ознаки милосердя: «Господь визволяє в'язнів, Господь відкриває сліпим очі, Господь випростовує похилих, Господь праведників любить. Господь захожих захищає, підтримує сироту й удову, — дорогу ж нечестивих відвертає» (Пт 146, 7с-9). І на завершення ще інший вираз Псалмоспівця: «Розбитих серцем Він ізціляє і перев'язує їх рани. Господь принижених підносить, а нечестивих понижує додолу» (Пс 147, 3.6). Отже, милосердя Бога не становить якоїсь абстрактної ідеї, воно — конкретний факт, завдяки якому Він об'являє свою батьківську і материнську любов, яка впливає із Його нутра і звертається до сина. Це воістину той випадок, коли можна говорити про любов, що впливає з нутра. Вона походить із нутра як глибоке почуття, природне, акт ніжності та співчуття, відпущення і прощення.

7. «Бо Його милосердя навіки» (Пс 136). Це рефрен, який повторюється в кожному вірші Псалма, що оповідає історію Божого об'явлення. У силі милосердя вся історія стародавнього люду сповнена глибокого спасительного сенсу. Милосердя робить так, що історія Бога й Ізраїля стає історією спасіння. Здається, що через це постійне повторювання «бо Його милосердя навіки» Псалом ламає замкнене коло простору й часу, аби все вмістити у вічну таємницю любові. Це так, якби він хотів нам сказати, що Бог дивитиметься на людину не тільки в історії, але й у вічності, поглядом милосердного Отця. Це не випадковість, що людина Ізраїля запрогнув включити цей Псалом — «Великий халлель», як його ще називають, — у найважливіші літургійні тексти.

Перед своїми Страстями Ісус молився саме цим Псалмом милосердя. Про це свідчить євангеліст Матей, пишучи, що, «відспівавши гімн» (Мтк 26, 30), Ісус разом з учнями пішов у бік Оливної гори. Тоді, коли Ісус уперше відправляв Євхаристію як Вічну Пам'ятку своєї реальної

присутності поміж нами, Він символічно вмістив цей найвищий акт Об'явлення у світлі милосердя. В тому ж само горизонті милосердя Ісус переживав своє страждання і смерть, розуміючи велику таємницю любові, що сповнилася на хресті. Усвідомлення, що сам Ісус молився цим Псалмом, робить його для нас, християн, ще важливішим, і чинить так, що він має стати нашою молитвою прославлення: «Бо милосердя Його повіки».

8. З поглядом, утвердженим в Ісусі та на Його милосердному обличчі, ми можемо заглибитися в любов Пресвятої Трійці. Місією, яку Ісус отримав від Отця, було об'явлення таємниці Божої любові у її повноті. «Бог є Любов» (1 Йн 4, 8.16), проголошує — перший і єдиний на сторінках Святого Письма — євангеліст Йоан. Ця любов уже тоді була можливою, очевидною, відчутною в усьому житті Ісуса. Його особа — ніщо інше як тільки любов. То любов, яка дає себе задарма. Стосунки Ісуса з тими, хто Його оточував, показують щось виняткове і неповторне. Знаки, які Він чинить насамперед стосовно грішників, бідних, виключених, хворих і страждених, характеризуються милосердям. Все в Ньому говорить про милосердя. Немає в Ньому чогось, що було би позбавлене співчуття.

Ісус, перед численним людом, що йшов за Ним, бачачи, які вони були змучені та втомлені, дезорієнтовані й позбавлені провідника, відчув у глибині серця сильне співчуття до них (пор. Мт 9, 36). Міццю саме цієї співчутливої любові Він зцілив хворих, яких до Нього приносили (пор. М 14, 14), а також кількома хлібами й рибами нагодував натовп досита (пор. Мт 15, 37). Тим, що зворушувало Ісуса за різних обставин, було не що інше як милосердя, завдяки якому Він читав у серцях своїх співрозмовників, даючи їм відповіді, які торкалися їхніх найістинніших потреб. Таким само чином, коли Ісус зустрів удову з Наїна, чийого сина несли до гробу, — відчув велике співчуття через щемний біль заплаканої матері, й повернув їй сина, воскрешаючи його з мертвих (пор. Лк 7, 15). Після звільнення біснуватого в Геразинському краю Він довіряє йому таку місію: «Іди до свого дому, до своїх, і повідай їм, що Господь зробив для тебе і як змилосердивсь над тобою» (Мк 5, 19). Також і покликання Матея вписується в цей горизонт милосердя. Коли Ісус проходив повз митницю, Його погляд зустрівся з поглядом Матея. Це був погляд, повний милосердя, яке прощало гріхи цього чоловіка, а також, долаючи опір інших учнів, вибрало його, грішника й митаря, аби став одним із Дванадцятьох. Святий Беда Шановний, коментуючи цю євангельську сцену, написав, що Ісус поглянув на Матея з «почуттям любові і вибрав

його»: *miserando atque eligendo*. Ці слова завжди мене вражають, тому я вибрав їх своїм єпископським девізом.

9. У притчах, присвячених милосердю, Ісус об'являє Божу природу як природу Отця, який ніколи не вважає себе переможеним, доки не зробить так, що завдяки співчуттю й милосердю зникне гріх і буде подолана відкинутість. Ми знаємо ці притчі, а особливо три з них: про загублену вівцю, загублену драхму та про марнотратного сина (пор. Лк 15, 1-32). У цих притчах Бог завжди представлений як сповнений радості, насамперед коли прощає. В них ми знаходимо суть Євангелія і нашої віри, оскільки милосердя показане як сила, що перемагає все, сповнює серце любов'ю і втішає прощенням.

Натомість в іншій притчі дістаємо науку стосовно нашого християнського стилю життя. Спровокований запитанням Петра, скільки разів потрібно би пробачати, Ісус відповів: «Не кажу тобі: до сімох разів, але — до сімдесяти разів по сім» (Мт 18, 22) і розповів притчу про немилосердного боржника. Той боржник, викликаний перед лице царя, аби повернув йому свій величезний борг, благає його навколішках, і цар прощає йому винне. Одразу ж, вийшовши, той боржник зустрічає іншого слугу, рівного собі, який був йому винен незрівнянно менше. Той слуга благає його навколішках про змилювання, якого, однак, не отримує, і потрапляє до в'язниці. Цар, щойно почувши про те, що сталося, вельми розгнівався, викликав немилосердного боржника до себе і сказав: «Чи не слід було й тобі змилосердитись над твоїм товаришем, як я був змилосердився над тобою?» (Мт 18, 33). Ісус завершує цю притчу словами: «Отак і Отець мій Небесний буде чинити вам, якщо кожний з вас не простить братові своєму з серця свого» (Мт 18, 35).

Ця притча містить глибоку науку для кожного з нас. Ісус стверджує, що милосердя — це не тільки діяння Отця, але що воно стає потрібним, аби зрозуміти, хто Його істинні сини. Отже, ми покликані жити милосердям, оскільки то нам було насамперед уділене милосердя. Прощення образ стає найбільш очевидним вираженням милосердної любові, а для нас, християн, воно є велінням, якого ми не можемо забувати. Яким же тяжким не раз здається це прощення! Однак саме воно — знаряддя, вкладене у наші руки, аби ми були спроможні осягнути спокій серця. Покинути жалі, злість, насильство і помсту — це умови, необхідні для того, щоби жити щасливо. Тому приймаємо заохочення Апостола: «Нехай сонце не заходить над вашим гнівом» (Еф 4, 26). Слухаймо насамперед слова Христа, який представив милосердя як ідеал життя і як критерій

достовірності нашої віри. «Блаженні милосердні, бо вони зазнають милосердя» (Мт 5, 7). Це блаженство, яке має стати для нас натхненням у цьому Святому Році.

Як можна помітити, милосердя у Святому Письмі — це слово-ключ, яке вказує на діяння Бога щодо нас. Він не обмежується підтвердженням своєї любові, але робить її видимою і відчутною. Любов же не може бути тільки абстрактним словом. За самою своєю природою вона становить конкретне життя: це наміри, поведінка, позиції, які ми займаємо у щоденності. Милосердя Бога це Його відповідальність за нас. Він почувається відповідальним, тобто прагне нашого блага і хоче бачити нас щасливими, сповненими радості й миру. Саме на цій довжині хвилі має перебувати допасована і зорієнтована милосердна любов християн. Так, як любить Отець, так само повинні любити й сини. Як Він є милосердний, так і ми покликані, щоб бути милосердними: одні щодо інших.

10. Опорна балка, на яку спирається Церква, це милосердя. У душпастирській діяльності Церкви все має бути огорнене ласкавістю, з якою звертаються до вірних; також і ніщо з її проповідування та її свідчення, наданого світові, не може бути позбавлене милосердя. Достовірність Церкви перевіряється на шляху любові милосердної та співчутливої. Церква «живе невичерпним прагненням давати милосердя». Можливо, ми надто довго забували показувати цей шлях милосердя і жити ним. З одного боку, спокуса, яка підшіптує завжди й виключно брати до уваги справедливість, зробила так, що ми забули: це тільки перший крок, хоч і обов'язковий і неминучий; але Церква потребує стати вищою за це, аби досягнути мету вищу й набагато більше значущу. З іншого боку, ми з сумом спостерігаємо, як досвід прощення у нашій культурі стає дедалі рідшим [явищем]. У деяких випадках навіть здається, що зникає вже й саме слово «прощення». Однак без досвіду прощення нам залишається шлях безплідний і стерильний, якби ми жили у якійсь пустельній відлюдній місцевості. Настав знову час для Церкви — прийняти на себе радісне проголошення прощення. Це час повернення до того, що суттєве, аби взяти на себе слабкості й труднощі наших братів. Прощення — це сила, яка повертає до нового життя й додає відваги, аби дивитися в майбутнє з надією.

11. Ми не можемо забути про велике вчення, яке св. Йоан Павло II представив у своїй другій енцикліці «*Dives in misericordia*», і яке в тодішню епоху прийшло так несподівано і стількох здивувало порушеною темою. Особливо я б хотів послатися на два аспекти цього

вчення. Насамперед, святий Папа підкреслював забуття теми милосердя у культурі наших днів: «Здається, сучасне розумування — може, більше, ніж людина минулого — противиться Богу милосердя, а також прагне того, щоби саму ідею милосердя відсунути на узбіччя й відтяти від людського серця. Саме слово і поняття “милосердя” немовби перешкоджає людині, яка через небачений раніше розвиток науки й техніки більше, ніж будь-коли в історії, стала паном і вчинила землю підвладною собі (пор. Бут 1, 28). Оце “панування над землею”, не раз витлумачене однобічно й поверхово, немовби не залишає місця для милосердя. (...) Також і тому чимало людей і чимало середовищ, керуючись живим чуттям віри, немовби спонтанно звертається до Божого милосердя у нинішньому становищі Церкви та світу».

Та більше, св. Йоан Павло II так мотивував пильну потребу проголошення і свідчення про милосердя у сучасному світі: «[воно продиктоване] любов'ю до людини й усього, що людське, і що у відчуттях так багатьох наших сучасників наражене на велику небезпеку. Та сама таємниця Христа (...) велить водночас проголошувати милосердя як милосердну любов Бога, об'явлену в таємниці Христа. І велить до цього милосердя покликатися, прикликати його на нашому тяжкому й переламному етапі історії Церкви та світу...» Це вчення св. Йоана Павла II сьогодні ще більше актуальне і заслуговує на те, щоб за нього заново взятися цього Святого Року. Приймемо ж заново його слова: «Церква живе своїм автентичним життям, коли сповідує і проголошує милосердя — найпрекраснішу рису Творця й Відкупителя, і коли наближає людей до джерел милосердя Спасителя, яких вона є депозитарієм і служителем».

12. Церква має місію проголошувати милосердя Бога, живого серця Євангелія, аби таким чином торкнутися серця й думки кожної людини. Наречена Христова робить своєю поведінку Сина Божого, який усім виходив назустріч, не обминаючи нікого. В наш час, коли Церква залучена в нову євангелізацію, тема милосердя вимагає, щоб її наново представили з новим ентузіазмом і з відновленою душпастирською діяльністю. Це — ключове для Церкви і для достовірності її проповідування, аби вона жила і свідчила від першої особи про милосердя. Мова Церкви та її жести мають переказувати милосердя так, щоб увійти в глибину сердець людей і підштовхнути їх відшукати шлях повернення до Отця.

Перша істина Церкви — це любов Христа. І цієї любові, яка посувається аж до прощення й віддання себе самої, Церква робить себе слугою та посередником поміж людьми. Відповідно, там, де Церква присутня, має також проявитися милосердя Отця. У наших парафіях, у наших спільнотах, рухах, будь-де, де є християни, — кожен повинен знайти там оазу милосердя.

13. Хочемо жити цим Ювілейним Роком у світлі слова Господнього: *милосердні як Отець*. Євангеліст нагадує вчення Ісуса, який каже: «Будьте милосердні, як Отець ваш милосердний» (Лк 6, 36). Це життєва програма, вона важка, але водночас багата на радість і мир. Наказ Ісуса звернений до тих, хто слухає Його голос (пор. Лк 6, 27). Аби бути здатними до милосердя, ми повинні насамперед налаштуватися на слухання слова Божого. Це означає поновне відкриття цінності тиші, аби могли медитувати над словом, що звернене до нас. У цей спосіб буде можливою контемпляція [молитовне споглядання] Божого милосердя і прийняття його як власного стилю життя.

14. *Паломництво* — це особливий знак Святого Року, оскільки воно є іконою шляху, що його кожна людська особа долає за час свого існування. Життя це паломництво, а людська істота — *viator*, прочанин, який долає шлях аж до досягнення омріяної мети. Також і для того, щоби дістатися Святих Дверей у Римі та в кожному іншому місці, ми будемо змушені вирушити у паломництво, кожен мірою власних сил. Воно стане знаком, що також і милосердя — це мета, яку ми маємо осягнути, і яка вимагає дієвої участі й жертвовності. Тому нехай паломництво стане заохотою до навернення: входячи у Святі Двері, дозволюмо охопити себе Божому милосердю, і даймо дієву відповідь, аби й ми самі були милосердні до інших, так як Отець милосердний до нас.

Господь Ісус показує нам етапи паломництва, завдяки яким ми можемо осягнути цю мету: «Не судіть, і не будете суджені; не засуджуйте, й не будете засуджені; простіть, і вам проститься. Дайте, то й вас дасться: міру добру, натоптану, потрясену, переповнену дадуть вам. Якою бо мірою ви міряєте, такою й вам відміряють» (Лк 6, 37-38). Він говорить насамперед, аби *не судити й не засуджувати*. Якщо не хочеш, щоб тебе засудив Бог, то ти не повинен ставати суддею твого брата. Тому що люди, з їхнім засудженням, часто спиняються на тому, що зовнішнє, тоді як Бог дивиться на те, що всередині. Яке ж зло чинять слова, викликані почуттями ревнощів і заздрості! Говорити зле про брата, коли він не присутній, рівнозначне представленню його у поганому світлі, шкоді

його репутації та полишенню його на ласку й неласку пліток. Не судити й не засуджувати — це також означає, позитивно підходячи до справи, уміти помітити добро, яке є в кожній людині, й не дозволити, аби вона страждала через наше часткове засудження й наше зарозуміле всезнайство. Але й цього ще не досить для вираження милосердя. Ісус закликає також *прощати й давати*. Ми маємо бути зняряддями милосердя, оскільки першими отримали його від Бога. Ми повинні бути щедрими до всіх, знаючи, що також і Бог великодушно вділяє нам свою доброту.

Милосердні як Отець — таким чином, це «мотто» Святого Року. В милосерді ми маємо доказ того, як Бог любить. Він дає все своє, завжди, задарма і ні про що не просячи взамін. Приходить до нас із допомогою, коли ми Його взиваємо. Прекрасно, що щоденна молитва Церкви розпочинається словами: «Боже, прийди мені на допомогу. Поспіши, Господи, на мій порятунок» (пор. Пс 70, 2). Допомога, якої взиваємо, вже становить перший крок Божого милосердя, зроблений у наш бік. Він приходить, аби визволити нас від слабкостей, у яких ми живемо. Його допомога робить так, що ми стаємо спроможні помітити Його присутність та відчути Його близькість. День за днем, діткнуті Його співчуттям, також і ми можемо бути співчутливими до всіх.

15. Цього Святого Року ми зможемо пізнати відкриття сердець до всіх тих, хто живе у найбільш безнадійних життєвих периферіях, що їх так часто світ створює драматичним чином. Скільки ж ситуацій невпевненості й страждання у нинішньому світі! Скільки ж ран на тілі багатьох, які вже не мають більше голосу, бо їхній крик ослаб і згас через байдужість багатих народів. У цей Ювілей Церква стане ще сильніше покликана лікувати ці рани, обмивати їх оливою потішення, перев'язувати милосердям і лікувати їх солідарністю й належною увагою. Не впадаймо в байдужість, яка принижує, у звичку, яка присипляє духа й не дозволяє відкрити новизну, в цинізм, який нищить. Розплющмо наші очі, аби побачити біду світу, рани так багатьох братів і сестер, позбавлених гідності. Відчуймо себе провокованими, чуючи їхнє волення про допомогу. Наші руки нехай потиснуть їхні руки, притягнімо їх до себе, аби вони відчули тепло нашої присутності, приязні й братерства. Нехай їхній крик стане нашим, так щоб ми разом зламали бар'єр байдужості, яка часто царює владним чином, аби приховати лицемірство та егоїзм.

Моє гаряче побажання — щоб християни продумали за час Ювілейного Року *учинки милосердя щодо тіла і щодо духа*. Це буде спосіб обудити наше сумління, часто приспане перед лицем драми убогості, а також уможливить нам щораз глибше входження у серце Євангелія, де вбогі привілейовані для Божого милосердя. Проповідь Ісуса представляє ці вчинки милосердя, аби ми могли пізнати, чи живемо як Його учні, чи ні. Відкриємо наново *учинки милосердя щодо тіла*: нагодувати голодних, напоїти спраглих, одягнути нагих, подорожніх у дім прийняти, в'язнів утішати, хворих відвідувати, померлих ховати. І не забуваймо про *вчинки милосердя щодо духа*: у сумнівах давати добру пораду, невмілих навчати, грішних напоумлювати, пригнічених утішати, кривди терпеливо зносити, образи охоче прощати, молитися за живих і померлих.

Ми не можемо втекти від слів Господа, бо ж то на їх підставі ми будемо суджені: чи дали їсти тому, хто голодний, чи дали напитися тому, хто спраглий, чи прийняли подорожнього в дім і чи вдягнули нагого, чи мали час, аби бути з хворим і в'язнем (пор. Мт 25, 31-45). Подібно також із нас спитають, чи ми допомогли вийти з сумнівів, які роблять так, що людина починає боятися, і стають джерелом самотності; чи були ми здатні подолати неосвіченість, у якій живуть мільйони осіб, а насамперед діти, позбавлені доконечної допомоги, аби вийти з бідності; чи були ми близько біля того, хто самотній і пригнічений; чи прощали тому, хто нас образив, і чи відкинули кожну форму образ і ненависті, яка провадить до насильства; чи були ми терпеливі, як Бог, який так сильно терпеливий щодо нас; і, зрештою, чи ми повірили Господу в молитві наших братів і сестер. У кожному з цих «найменших» присутній сам Христос. Його тіло стає знову видимим як замучене, зранене, бичоване, зголодніле, гнане,... аби ми могли його розпізнати, торкнутися й турботливо допомогти. Не забуваймо про слова св. Йоана від Хреста: «Надвечір тебе судитимуть з любові».

16. У Євангелії від св. Луки ми знаходимо ще один важливий аспект переживання Ювілею з вірою. Євангеліст оповідає, що Ісус у шабат повернувся до Назарета і, за своїм звичаєм, подався до синагоги. Там Його попросили прочитати уривок зі Святого Письма та прокоментувати його. Вибраний фрагмент походив із Книги пророка Ісаї, де було написано: «Дух Господа Бога на мені, бо Господь мене помазав. Він послав мене, щоб принести благу вість убогим, лікувати скрушених серцем, проголосити невольникам свободу, ув'язненим відкрити очі, проголосити рік Господнього благовоління» (Іс 61, 1-2а). «Рік благовоління» — рік милосердя: саме це оголошене нам Господом, і цим

прагнемо жити. Цей Святий Рік несе з собою багатство місії Ісуса, яке відлунує в словах Пророка: занесли слово і жест потіхи бідним, оголосити свободу тим, хто став в'язнем нових форм невільництва новочасного суспільства, повернути гідність тим, хто був її позбавлений. Провіщення Ісуса стає знову видимим у відповідях віри, що їх християни повинні давати через особисте свідчення. Нехай нас супроводжують слова Апостола: «Хто чинить діла милосердя, нехай чинить це з радістю» (Рим 12, 8).

17. Нехай час Великого Посту в Ювілейний Рік буде пережитий ще інтенсивніше, як суттєвий момент в урочистому служенні та переживанні милосердя Бога. Скільки ж сторінок Святого Письма можна промедитувати під час тих тижнів Великого Посту, аби наново відкрити милосердне обличчя Отця! Використовуючи слова пророка Міхея, також і ми можемо повторити: «Хто Бог, як ти, що провину прощаєш і даруєш переступи останкові твого спадкоємства? Він не затримає гнів свій повіки, бо любить милосердя. Він знову змилюється над нами, розтопче наші беззаконня. Ти кинеш у глибінь моря всі гріхи їхні» (Міх 7, 18-19).

У цей час молитви, посту й учинків любові сторінки Книги пророка Ісаї можуть бути промедитовані у спосіб ще більш конкретний: «Ось піст, який я люблю: кайдани несправедливості розбити, пута кормиги розв'язати, пригноблених на волю відпустити, кожне ярмо зламати, з голодним своїм хлібом поділитися, увести до хати бідних, побачивши голого, вдягнути його, від брата твого не ховатись. Тоді світло твоє засяє, як зірниця, загоїться негайно твоя рана, спасіння твоє буде йти поперед тебе, Господня слава — слідом за тобою. Тоді візвеш, і Господь відповість, ти крикнеш, і він скаже: Ось я! Коли ти викинеш із-посеред себе утиск, перестанеш погрожувати пальцем і безбожно говорити, коли голодному ти віддаси хліб твій, наситиш пригніченого душу, тоді засяє твоє світло в п'ятні, тьма твоя буде, немов південь. Господь завжди буде тебе водити, наситить твою душу за посухи, зробить міцними твої кості. Ти станеш, мов сад зрошений, мов джерело, води якого не висихають» (Іс 58, 6-11).

Ініціатива «24 години для Господа», яку ми переживатимемо у п'ятницю і суботу перед IV неділею Великого Посту, повинна бути ширена по дієцезіях. Багато людей повертаються до Таїнства Примирення, а серед них чимало людей молодих, які в цьому досвіді часто знаходять шлях повернення до Господа, аби жити миттю інтенсивної молитви і надати

сенсу власному життю. Ми упевнено ставимо заново у центр Таїнство Примирення, оскільки воно дозволяє нам торкнутися величі милосердя. Це буде для кожного пенітента джерелом істинного внутрішнього миру.

Я ніколи не втомлюся повторювати, щоби сповідники стали справжнім знаком милосердя Отця. Буття сповідником — це не імпровізація. Сповідниками ми стаємо насамперед тоді, коли спершу самі як пенітенти шукаємо прощення. Ніколи не забуваймо, що бути сповідником означає мати частку в місії самого Ісуса і бути конкретним знаком неперервності Божої любові, яка прощає і спасає. Кожен з нас отримав дар Святого Духа для прощення гріхів, і ми за це відповідаємо. Ніхто з нас не є паном таїнства, а тільки вірним слугою Божого прощення. Кожний сповідник повинен приймати вірних, як батько з притчі про марнотратного сина: це батько, який вибігає назустріч синові, попри те, що той розтринькав його майно. Сповідники покликані обійняти скрушеного сина, який повертається додому, і виразити радість від того, що син знайшовся. Нехай сповідників також не втомлює те, що вони муситимуть вийти до другого сина, який залишився назовні й нездатний радіти; вийти, аби пояснити йому, що його гострий осуд — несправедливий і не має сенсу перед лицем милосердя Отця, яке не знає меж. Нехай сповідники не ставлять непотрібних запитань, але, як батько з притчі, нехай перервуть зізнання, підготовлене марнотратним сином, аби зуміли відчутти в серці кожного пенітента заклик до допомоги та прохання про прощення. Сповідники покликані до того, щоб бути завжди і всюди, у кожній ситуації та попри все, знаком примату милосердя.

18. Під час Великого Посту в цей Святий Рік я маю намір вислати *Місіонерів Милосердя*. Вони будуть знаком материнської турботи Церкви про Божий люд, аби він увійшов у глибину багатства цієї таємниці, фундаментальної для нашої віри. Це будуть священики, яким я вділю владу прощати гріхи, зарезервовані для Апостольського Престолу, аби підкреслити велич їхнього послання. Вони будуть насамперед живим знаком того, як Отець пригортає тих, хто шукає Його прощення. Вони будуть Місіонерами Милосердя, оскільки творитимуть разом з усіма зустріч, повну людяності, джерело звільнення, багате на відповідальність за подолання труднощів та вступ у нове життя, отримане у Святому Хрещенні. У своїй місії вони дозволять себе попровадити словам Апостола: «Бо Бог замкнув усіх у непослух, щоб усіх помилувати» (Рим 11, 32). Тому що всі, не виключаючи нікого, покликані прийняти цей заклик милосердя. Нехай місіонери живуть цим закликком, знаючи, що

можуть затримати свій погляд на Ісусі, «милосердному і вірному первосвященикові» (пор. Євр 2, 17).

Прошу співбратів Єпископів запросити і прийняти цих місіонерів, аби вони були насамперед переконливими проповідниками милосердя. Нехай по дієцезіях будуть організовані «народні місії», так щоби ці місіонери стали вісниками радості й прощення. Їх просити, аби звершували Таїнство Примирення для люду, щоби час благодаті, дарований у цьому Ювілейному році, дозволив багатьом синам, які далеко, віднайти шлях до отцівського дому. Нехай Пастирі, насамперед у цей інтенсивний час Великого Посту, з турботою заохочують вірних повернутися «до престолу благодаті, щоби отримати милість і знайти благодать» (Євр 4, 16).

19. Слово прощення нехай дістанеться всіх, а заклик пережити милосердя нехай нікого не залишить байдужим. Своє запрошення навернутися я зі ще більшою інтенсивністю скеровую до тих, хто перебуває далеко від Божої благодаті з огляду на спосіб, у який живе. Особливим чином я думаю про тих чоловіків і жінок, які належать до злочинних груп, хоч би які вони були. Заради вашого блага прошу вас змінити життя. Прошу вас в ім'я Сина Божого, який хоч і боровся з гріхом, та ніколи не відкинув грішника. Не впадайте у страхітливую пастку думати, що життя залежить від грошей, і що перед ними усе стає позбавлене цінності й гідності. Це лиш ілюзія. Ми не заберемо грошей із собою по смерті. Гроші не дадуть нам справжньої радості. Насильство, вжите для здобуття грошей, з яких капає кров, не зробить людину ні сильною, ні безсмертною. Для всіх, раніше чи пізніше, настане суд Божий, від якого ніхто не зможе втекти.

Цей самий заклик нехай дістанеться людей, які підтримують корупцію чи беруть у ній участь. Ця гнила рана суспільства — тяжкий гріх, що волає до неба, оскільки вціляє у самі основи особистого та суспільного життя. Корупція не дозволяє дивитись у майбуття з надією, оскільки у своїй нещадності й жадобі нищить задуми слабких і розчавлює найбідніших. Корупція — це зло, яке вкорінюється у повсякденних жестах задля того, аби потім розростися в публічні скандали. Корупція — це уперте тривання в гріху, який прагне замінити Бога на ілюзію грошей як форми влади. Це діло тьми, підтримуване підозріливістю й інтригами. *Corruptio optimi pessima* (коли найкраще розтлівається, воно стає найгіршим), слушно казав св. Григорій Великий, аби показати, що ніхто не може почуватися стійким щодо цієї спокуси. Аби відсунути її з особистого на

суспільного життя, обов'язково потрібні розсудливість, вірність, прозорість, поєднані з відвагою відкритості. Якщо відкрито не борються з корупцією, то раніше чи пізніше стають її спільником, і вона нищить того, з ким це стається.

Власне, це відповідний час для зміни життя! Це час, аби дозволити торкнутися свого серця. Перед лицем скоєного зла, навіть у разі тяжких злочинів, настає мить вислухати плач людей неповинних, у яких украли майно, гідність, почуття, саме життя. Залишатися на шляху зла — це тільки шлях обману й суму. Істинне життя — принципово інакше. Бог не втомлюється, тримаючи руку простягнутою. Він завжди готовий вислухати, і я також готовий, як і мої брати Єпископи і Священики. Достатньо лиш прийняти запрошення повернутися і підкоритися справедливості, коли Церква пропонує милосердя.

Не буде зайвим у цьому контексті описати відносини поміж *справедливістю й милосердям*. Це не два супротивні аспекти, а два виміри однієї дійсності, яка розвивається поступово, аж до досягнення своєї вершини у повноті любові. Справедливість — основоположна концепція для громадянського суспільства, оскільки вона природним чином стосується юридичного порядку, через який звершується закон. Під справедливістю розуміють також те, що кожному потрібно дати те, що йому належить. Біблія багато разів згадує справедливість Божу і Бога як Суддю. В біблійному розумінні, справедливість це інтегральне збереження Закону і позиція кожного доброго ізраїльтянина, згідна з заповідями, що їх дав Бог. Однак таке бачення привело, причому багато разів, до легалізму, заступаючи первісний сенс і затемнюючи глибоку цінність, яку має справедливість. Аби подолати цю легалістичну перспективу, слід пам'ятати, що у Святому Письмі справедливість фактично розуміється як повне уповання підкорення волі Божій.

Зі свого боку, Ісус частіше говорить про важливість віри, ніж про дотримання Закону. Саме таким чином ми повинні розуміти Його слова, коли, перебуваючи за столом із Матеєм та іншими митарями й грішниками, Він говорить до фарисеїв, які точили з Ним суперечку: «Ідіть, отже, і навчіться, що значить: Я милосердя хочу, а не жертви. Бо я прийшов кликати не праведних [справедливих], а грішних» (Мк 9, 13). Перед лицем такого бачення справедливості, яке є нічим більше, як тільки звичайним дотриманням Закону, що ділить людей на праведних і грішних, — Ісус хоче показати великий дар милосердя, яке шукає грішників, аби запропонувати їм прощення і спасіння. Звідси стає

зрозумілим, чому через таке бачення, що звільняє і стає джерелом віднови, Ісус був відкинутий фарисеями та вченими у Писанні. Вони бо, аби бути вірними Закону, клали тягарі на плечі людей, при цьому зводячи на ніщо милосердя Отця. Заклик зберігати Закон не може заважати зверненню уваги на речі необхідні, які стосуються гідності людей.

Заклик Ісуса стосується тексту пророка Осії: «Я бажаю милості, а не [кривавої] жертви» (6, 6) — і він вельми значущий у цьому контексті. Ісус підтверджує, що віднині правилом життя Його учнів буде примат милосердя, як Він сам про це свідчить, розділяючи трапезу з грішниками. Милосердя ще раз об'явлене як основоположний вимір місії Ісуса. Це справжній виклик для Його співрозмовників, які зупиняються виключно на формальному аспекті Закону. Ісус натомість виходить поза Закон; Його ділення з тими, кого Закон вважав грішниками, дозволяє зрозуміти, куди доходить Його милосердя.

Також і Апостол Павло пройшов подібний шлях. Перш ніж він зустрів Ісуса по дорозі до Дамаска, його життя було повністю присвячене досягненню справедливості за Законом (пор. Флм 3, 6). Навернення, звершене Христом, привело Павла повної зміни перспективи, аж до тієї міри, до в Посланні до Галатів він написав: «Ми увірували в Христа Ісуса, щоб оправдатися нам вірою в Христа, а не ділами Закону» (Гал 2, 16). Його розуміння справедливості змінилося радикально. Павло тепер на перше місце ставить віру, а не Закон. То не дотримання Закону спасає, але віра в Ісуса Христа, який разом зі своїми Страстями і Воскресінням несе спасіння разом із милосердям, що виправдовує. Справедливість Бога стає тепер звільненням для тих, хто пригнічений неволею гріха та всіх його наслідків. Справедливість Божа — це Його прощення (пор. Пс 51, 11-16).

21. Милосердя не суперечить справедливості, а виражає поведінку Бога стосовно грішника, якому Він пропонує чергову можливість виразити сокрушення, навернутися й увірувати. Досвід пророка Осії допомагає нам зрозуміти перевищення справедливості у напрямку милосердя. Епоха, в яку жив цей пророк, — одна з найбільш драматичних в історії Вибраного народу. Царство близьке до знищення; народ не вірний Завітові, віддалився від Бога і втратив віру батьків. Згідно з людською логікою, слушно було би, щоб Бог думав відкинути невірний люд: той бо не дотримав укладеного союзу, а отже, заслуговує на відповідне покарання, тобто на вигнання. Це підтверджують слова пророка: «Повернуться в Єгипет, і Ашшур царем їхнім буде — за те, що не хотіли повернутися до

мене» (Ос 11, 5). Однак після цієї реакції, яка покликається на справедливість, пророк радикально змінює мовлення і об'являє істинне обличчя Бога: «І як мені залишити тебе, Ефраїме? Як мені видати тебе на поталу, Ізраїлю? Як мені вчинити з тобою те, що в Адмі? Вчинити з тобою те, що з Цевоїмом? Мерце моє в мені обернулось, зворушився весь жаль мій. Не виконаю палаючого гніву мого, не буду нищити більш Ефраїма, бо я — Бог, не людина; Святий посеред тебе, я не вломлюся в місто [варіант перекладу: Я не йду, щоб нищити. — Прим. пер.] (Ос 11, 8-9). Святий Августин, як ніби коментуючи слова пророка, каже: «Богові легше стримати гнів, аніж милосердя». Саме так. Гнів Бога триває тільки мить, тоді як Його милосердя триває повіки.

Якби Бог зупинився на справедливості, Він перестав би бути Богом і став би, як усі люди, які посилаються на повагу до Закону. Самої по собі справедливості замало, а досвід вчить, що посилатися тільки на неї несе з собою ризик нищення.

Саме через це Бог переступає справедливість милосердям і прощенням. Це не означає применшення справедливості або ж учинення її непотрібною; зовсім навпаки. Той, хто помиляється, буде змушений понести кару. Тільки що це не кінець, а початок навернення, оскільки він пізнає ніжність прощення. Бог не відкидає справедливості. Він її включає і перевищує у ще більшій події, в якій людина пізнає любов, що становить фундамент істинної справедливості. Ми маємо присвятити багато уваги тому, що пише Павло, аби не впасти в ту саму помилку, за яку Апостол дорікав тодішнім юдеям: «Не розуміючи Божої справедливості й шукаючи установити свою власну, вони не покорилися справедливості Божій. Бо мета Закону — Христос, на оправдання кожного, хто вірує» (Гал 10, 3-4). Ця Божа справедливість — то милосердя, вділене усім як благодать на підставі смерті й воскресіння Ісуса Христа. Тому хрест Христа — це справедливість Божа над нами всіма і над світом, оскільки він пропонує нам упевненість в любові та новому житті.

22. Ювілей також несе у собі посилення *на відпуст*. У Святий Рік Милосердя відпуст набирає особливого значення. Прощення Богом наших гріхів не має меж. У смерті й воскресінні Ісуса Христа Бог робить видимою свою любов, яка провадить аж до знищення людського гріха. Примирення з Богом стає можливим завдяки Пасхальній Тайні й через посередництво Церкви. Тобто Бог завжди готовий до прощення й ніколи не втомлюється, пропонуючи його щоразу в спосіб новий і неочікуваний.

Натомість ми всі зазнаємо гріха. Знаємо, що покликані до досконалості (пор. Мт 5, 48), але водночас відчуваємо сильний тягар гріха. Тоді, коли відчуваємо міць благодаті, що нас перемінює, зазнаємо водночас і сили гріха, яка має на нас свій вплив. Попри пробачення, у своєму житті ми несемо невідповідності, наслідки гріхів. У Таїнстві Примирення Бог прощає гріхи, які насправді стають знищеними; однак негативний слід, залишений гріхами у нашій поведінці та в наших думках, ще триває. Однак Боже милосердя так само сильніше й за цей слід. Воно стає *відпустом* Отця, що через Церкву — Наречену Христа — досягає грішника, якому вже вділив прощення і звільняє його від усієї решти наслідків гріха, роблячи для нього можливим радше діяння з любові і зростання в любові, ніж нове впадіння у гріх.

Церква живе сопричастям Святих. У Євхаристії це сопричастя, яке є даром Бога, актуалізується як духовна єдність, що єднає нас, віруючих, зі Святими і Блаженними, чиє число неможливо порахувати (пор. Одкр 7, 4). Їхня святість приходить на допомогу нашій слабкості, й таким чином Матір-Церква спроможна, разом зі своєю молитвою і своїм життям, вийти назустріч слабкості одних у святості інших. Тому жити відпустом Святого Року означає наближатися до милосердя Отця, маючи певність, що Його прощення поширюється на все життя віруючої людини. Відпуст — це переживання, досвід святості Церкви, яка має частку в усіх благах, що плинуть із Відкуплення Христового, аби прощення розширилося аж на остаточні наслідки, до яких сягає любов Бога. Інтенсивно живімо Ювілеєм, просячи Отця простити гріхи та вділити свій милосердний відпуст.

23. Милосердя має цінність, яка перевищує межі Церкви. Воно дозволяє нам увійти в стосунки з юдаїзмом та ісламом, які вважають милосердя одним із найбільш суттєвих атрибутів Бога. Ізраїль перший тримав це об'явлення, що триває в історії як початок невимірного багатства, запропонованого людству. Як ми вже зазначили, сторінки Старого Завіту насичені милосердям, оскільки оповідають те, що Господь звершив для свого люду в найважчі моменти його історії. Іслам, зі свого боку, серед імен, приписаних Творцеві, прикликає особливо два слова: Милосердний і Милостивий. Цей заклик часто є на вустах вірних мусульман, які відчувають близькість і підтримку милосердя у їхніх щоденних слабкостях. Також і вони вірять, що ніхто не може обмежити милосердя Божого, бо його брами завжди залишаються відкритими.

Нехай би цей Ювілейний Рік, прожитий у милосерді, уможливив зустріч із цими релігіями та з іншими шляхетними релігійними традиціями; нехай він зробить так, що ми станемо відкритіші до діалогу, аби краще одне одного пізнати і взаємно зрозуміти; нехай видалить кожен форму замкненості й гордування, і нехай відкине кожен вид насильства і дискримінації.

24. Думка моя біжить тепер до Матері Милосердя. Солодкість Її погляду нехай супроводжує нас у цей Святий Рік, аби ми всі зуміли відкрити радість від ласкавості Бога. Ніхто так, як Марія, не пізнав глибини таємниці Бога, Який став людиною. Все в Її житті було сформоване завдяки присутності милосердя, що стало тілом. Мати Розп'ятого і Воскреслого увійшла до санктуарію милосердя Божого, оскільки Вона внутрішньо брала участь у таємниці Його любові.

Вибрана на Матір Божого Сина, Марія від початку була підготовлена любов'ю Отця до того, щоби стати *Ковчезом Завіту* поміж Богом і людьми. Вона зберегла у своєму серці Боже милосердя у досконалій синтонії зі своїм Сином, Ісусом. Її після прослави, заспівана на порозі дому св. Єлизавети, була присвячена милосердю, яке триває «з покоління в покоління» (Лк 1, 50). Також і ми включені у ці пророчі слова Діви Марії. Нехай це буде для нас потіхою та опорою, коли ми переступатимемо пороги Святих Дверей, аби пізнати плоди Божого милосердя.

Під хрестом Марія разом із Йоаном, учнем любові, стала свідком слів прощення, які пролунали з вуст Ісуса. Найвищий акт прощення для того, хто Його розп'яв, показує нам, як далеко може сягати Боже милосердя. Марія підтвердила, що милосердя Сина Божого не знає меж і дістається всіх, не виключаючи нікого. Ми звертаємося до Неї словами стародавньої, а водночас завжди нової молитви, що починається словами *Salve Regina* (Вітай, Царице), просячи, аби Вона ніколи не переставала звертати на нас свої милосердні очі і зробила нас гідними споглядати обличчя милосердя Її Сина Ісуса.

Наша молитва охоплює також численних Святих і Блаженних, які зробили милосердя своєю життєвою місією.

Особливим чином я скеровую свою думку до великої апостолки милосердя, св. Фаустини Ковальської. Та, яка була покликана увійти в глибину Божого милосердя, нехай заступається за нас і випросить для нас

благодать жити й завжди ходити у світлі Божого прощення та в непорушному упованні на Його любов.

25. Святий Надзвичайний Рік, таким чином, проголошений для того, аби на щодень жити милосердям, яке Отець віддавна простирає над нами. У цей Ювілей даймо Богові здивувати нас. Він ніколи не перестане відчиняти двері свого серця, аби повторювати, о любить нам і що хоче ділити з нами своє життя. Церква дуже сильно відчуває пильну потребу проголошувати милосердя Бога. Життя Церкви стає істинним і достовірним, коли вона робить із милосердя своє повне переконаності послання. Церква знає, що її найперше завдання, і насамперед у такі моменти, як нинішній, сповнений великої надії та сильних небезпек, це впровадження усіх у велику таємницю милосердя Бога, споглядаючи обличчя Христа. Церква сама першою покликана до того, щоби стати вірним свідком милосердя, визнаючи його і живучи ним як центром об'явлення Ісуса Христа. Із серця Пресвятої Трійці, з незвіданих глибин Божої тайни, б'є і безперервно плине велика ріка милосердя. Це джерело ніколи не може вичерпатися, без огляду на те, як багато людей до нього прийдуть. Щоразу, коли хтось потребуватиме його, він зможе до нього приступити, оскільки милосердя Бога не має кінця. Як незвідані глибини таємниці, яку воно в собі містить, так невичерпне й багатство, що від неї походить.

Цього Ювілейного Року нехай Церква стане відлунням Божого Слова, що лунає сильно й переконливо як слово і як жест прощення, підтримки, допомоги, любові. Нехай вона ніколи не втомиться пропонувати милосердя, і нехай завжди буде терпелива у зміцнюванні та прощенні. Нехай Церква стане голосом кожного чоловіка й кожної жінки, нехай повторює з упованням і безупинно: «Згадай про своє милосердя, Господи, і про твою милість, бо вона споконвіку» (Пс 25, 6).

*В Римі, у св. Петра,
дня 11 квітня, у вігілью II неділі Великодня,
Свята Божого Милосердя Року Божого 2015,
на третій рік мого Понтифікату.*